

KOMMUNEDELPLAN FOR KULTURMINNER OG KULTURMILJØER I NITTEDAL 2022-2034

PLANPROGRAM

Fastsatt i kommunestyret 22.03.2021

Innhold

1.1.	Formålet med planprogrammet	2
1.2.	Hva er en kommunedelplan?	2
1.3.	Politisk forankring	2
2.	Behovet for ny plan	3
2.1.	Begrepene kulturminner og kulturmiljø	3
2.2.	Planer og politiske vedtak.....	3
2.3.	Utfordringer og målsettinger	7
2.4.	Planarbeidet	13
3.	Planprosess, organisering og medvirkning	14
3.1.	Planprosess.....	14
3.2.	Organisering	15
3.3.	Medvirkning.....	15
4.	Føringer for planarbeidet.....	16
5.	Framdrift.....	18

Nittedals strategiske styringsmål

Proessen for planprogrammet. Grønn farge på pil indikerer at vi nå er i slutfasen med planprogrammet.

1.1. Formålet med planprogrammet

Kommunedelplan for kulturminner 2015 – 2019 skal rulleres.

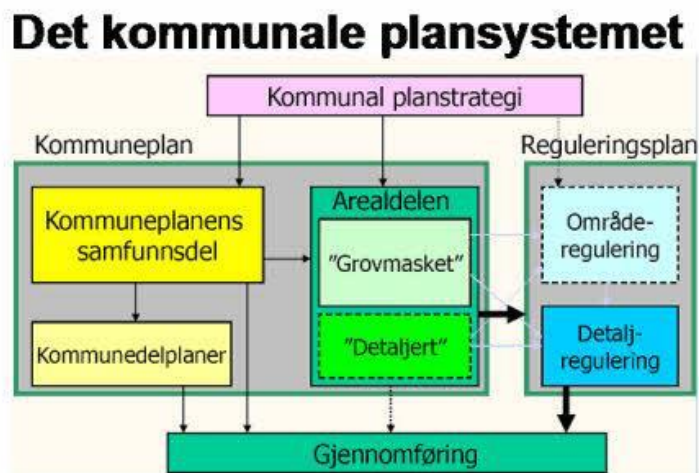
Et planprogram er en «oppskrift» for gjennomføring av planarbeidet. Planarbeidet innledes med utarbeidelse av et planprogram for å avklare rammebetingelsene for planforslaget og gi politisk forankring av planarbeidet. Planprogrammet viser hvordan planprosessen skal gjennomføres.

Planprogrammet skal

- klargjøre formålet og premissene for planarbeidet
- beskrive aktuelle problemstillinger i planarbeidet
- vise behov og opplegg for utredninger
- redegjøre for alternativer som skal vurderes
- vise opplegg for informasjon og medvirkning
- vise organisering og framdrift

1.2. Hva er en kommunedelplan?

Kommunedelplan er et plannivå mellom kommuneplan og områdeplan/ detaljreguleringsplan. Kommunedelplanen er en overordnet plan for ett geografisk område i kommunen, et virksomhetsområde, eller for ett bestemt tema, som i dette tilfellet.

1.3. Politisk forankring

Rulling av kommunedelplan for kulturminner inngår i planstrategi for Nittedal kommune, som ble vedtatt av kommunestyret 21. september 2020. De politiske utvalgene hadde planprogrammet til behandling før formannskapet vedtok at planarbeidet skulle starte opp og at planprogrammet skulle sendes på høring, samt før fastsettelse. Kommunestyret fastsatte planprogrammet 22.03.2021.

Rådmannen vil rapportere jevnlig fra planarbeidet.

2. Behovet for ny plan

2.1. Begrepene kulturminner og kulturmiljø

Tittelen på forsiden av dette planprogrammet signaliserer en ny trend, der begrepet «kulturmiljø» overtar mer og mer for det mer tradisjonelle begrepet «kulturminne». En av grunnene til dette er at omgivelsene til hvert enkelt kulturminne de senere åra har blitt vektlagt sterkere. En annen årsak er økt fokus på å se flere enkeltobjekter i en sammenheng (kontekst) der vi finner dem i landskapet; f.eks. veier, bruer, kulturmark, fornminner og bygninger. Begrepet «kulturmiljø» brukes som et samlebegrep for kulturminner, kulturmiljø og landskap. Begrepet «kulturmiljø» gjør det også mer naturlig å inkludere immateriell kulturarv i begrepet; som for eksempel skihistorie, husmannshistorie, seter- og markakultur.

Viktige naturverdier kan bidra til å øke verneverdien av kulturminner. Ravinelandskap og slåtte- og beitemarker kan være kulturmiljøer, ofte i sammenheng med bygninger eller andre kulturminner.

2.2. Planer og politiske vedtak

Kommunedelplan for kulturminner 2015 - 2019

Planen som ble vedtatt i 2015 er tenkt beholdt i hovedtrekk. Planen er grundig og informativ og inneholder en rekke verdivurderinger av kulturminner og kulturmiljøer. 41 kulturminner/kulturmiljøer er vurdert å ha svært høy verdi.

Planen fra 2015 er delt opp i tre hoveddeler:

- Den formelle planen med hensynssoner, plankart, prioriterte kulturminner og tiltaksdel.
- En oppslagsdel med bakgrunnsstoff, lover og vernekategorier og fordypningsstoff.
- Vedlegg og registreringer.

I planen vektlegges at kulturminner som er representative og karakteristiske for Nittedal skal prioriteres. Videre heter det at ansvarlig myndighet skal uttale seg ved tiltak på SEFRAK-bygninger og andre lokaliteter med historisk verdi, og at tiltak ikke skal skade verneverdiene. En annen anbefaling er at fortidsminneforeningen lokalt skal være høringsinstans i rivesaker og reguleringsplaner der kulturminner er berørt. På grunn av begrensede faglige og kapasitetsmessige ressurser i kommuneadministrasjonen har det ikke vært mulig å gjennomføre alle tiltakene i handlingsdelen i planen fra 2015.

Planen er å videreføre formen fra den gamle kommunedelplanen, men supplert med revideringer, noen enkelttemaer pluss en veiledningsdel. De prioriterte kulturminnene/kulturmiljøene bør dessuten gjennomgå med tanke på om noen av dem bør få reguleringsbestemmelser som gir dem et sterkere vern.

Selv om kulturminneplanen for 2015 – 2019 formelt er gått ut, vil den i praksis gjelde til ny plan er på plass.

Kommuneplanen – historikk og gjeldende plan

I kommuneplanen 2009 – 2020 vedtok Nittedal kommune at kulturminner og kulturmiljøer i større grad skulle tas vare på og brukes aktivt til opplevelser og kulturformidling. Ved vedtak av kommuneplan 2015 – 2027 ble ønsket om en kulturminneplan forankret administrativt og politisk.

Kommuneplanen vektlegger Nittedal som den grønne kulturbygda. Kulturlandskapet framheves, og bygda skal utvikles i et godt samarbeid med kulturlivet, idretten og andre frivillige. Innenfor temaet «næring» ligger *Satsing på grønne næringer, landbruks-, kultur- og opplevelsesbaserte næringer* som ett av fokusområdene. Det settes fokus på *stolt nittedalsidentitet*. Å bidra til å bevare et levende kulturlandskap nevnes blant strategiene.

Kulturminner omtales spesifikt i strategi nr. 4:

4. *Øke kunnskapen om Nittedals historie, og om alt det gode ved Nittedalsamfunnet*

Kommunen vil:

- *arbeide for at innbyggerne får kunnskap om lokalhistorie og kulturminner,*
- *gi oversikt over aktivitetstilbud, arenaer, servicetilbud og opplevelsesmuligheter.*

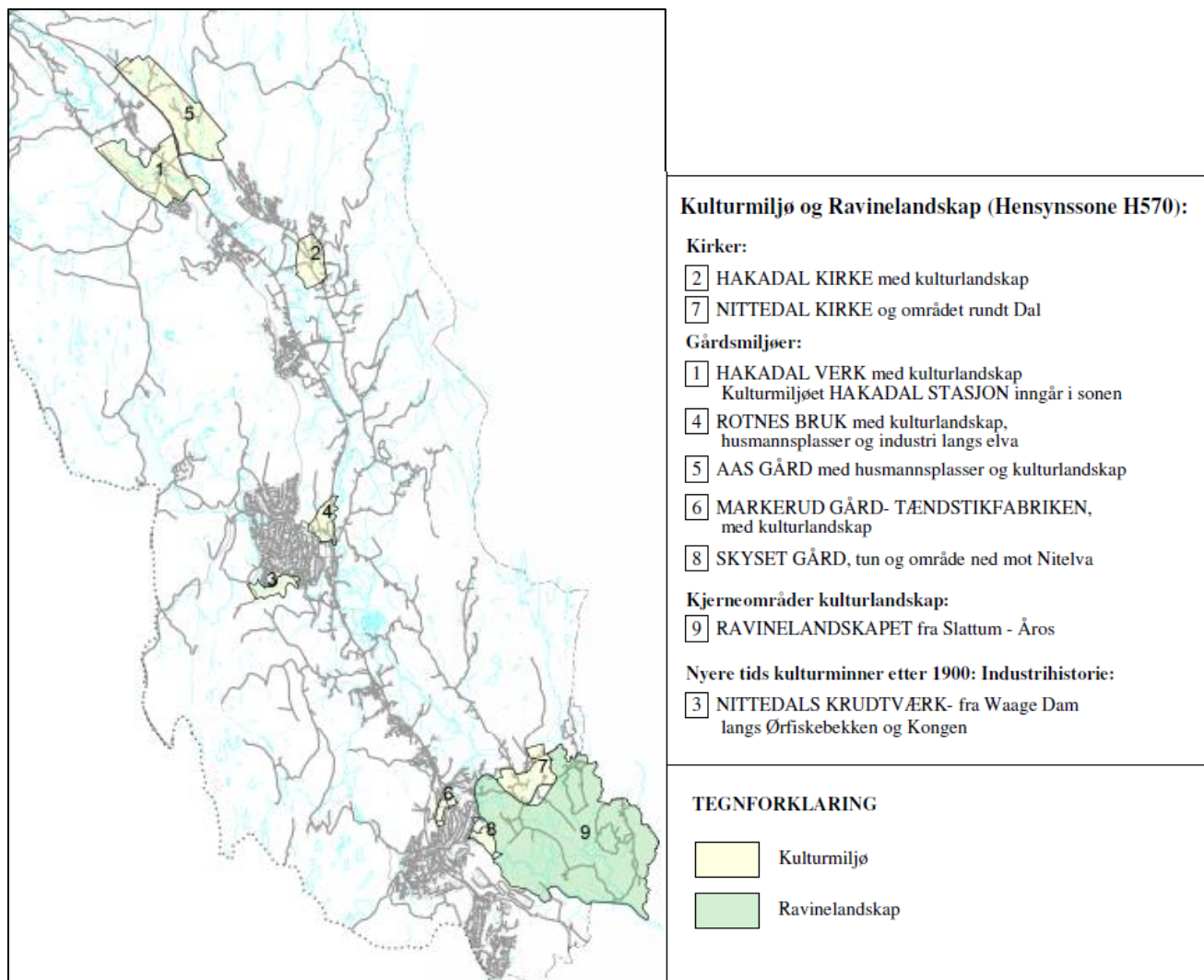
Kommuneplanen 2019 – 2030

Vern om kulturmiljø og kulturlandskap er en av målsetningene i gjeldende kommuneplan. §11-9 nr.7 legger generelle føringer for behandling av søknad som berører bygninger og anlegg vernet etter Lov om kulturminner, SEFRAK-registrerte bygninger og anlegg og andre lokaliteter. Ved rivning eller flytting av SEFRAK-registrerte bygninger og anlegg skal det foreligge antikvarisk dokumentasjon, som også tar for seg husets historikk, beskrivelse av huset, fotodokumentasjon og tilstand.

Planbestemmelsen sier også at tiltakshaver må påregne arkeologiske utgravninger ved utarbeidelse av reguleringsplaner.

Viken fylke har standarder for hva antikvarisk dokumentasjon skal inneholde.

Kommuneplanens bestemmelser legger føringer for tiltak innenfor de ni hensynssonene:

Hensynssoner kulturmiljø (gule) og ravinelandskap (grønt) i gjeldende kommuneplan.

Lenke til temakart kulturmiljøsoner: <https://www.nittedal.kommune.no/globalassets/02-dokumenter/teknisk-og-eiendom/kommuneplan-2019-2030/temakart-kulturmiljo.pdf>

1.17.2 Kulturverdier

1.17.2.1 Hensynssoner kulturmiljø- og kulturlandskap

pbl 2009 § 11-8, bokstav c

Hensynssone med særlig hensyn til bevaring av kulturmiljø, H570_1 -9

H570_1 Hakadal verk med kulturlandskap, H570_2 Hakadal kirke med kulturlandskap, H570_3 Krudtværket, H570_4 Rotnes bruk med kulturlandskap, H570_5 Aas gård med kulturlandskap, H570_6 Markerud med kulturlandskap, H570_7 Nittedal kirke med kulturlandskap, H570_8 Skyset med kulturlandskap, H570_9 Ravinelandskap Slattum- Åros

Retningslinje:

Tiltak skal lokaliseres og utformes slik at landskapets karakter opprettholdes. Hensyn til ås profiler, landskaps-silhuetter og siktlinjer/horisontlinjer skal vektlegges. Karakteristiske trekk i kulturlandskapet, som topografi, raviner, tre rekker, veifar, bruer, landskapsrom, «øyer», markante trær, steingjerder og lignende skal ivaretas. Foryngelseshogst og planting er meldepliktig etter § 11 i Skogbruksloven.

Utfylling og inngrep i ravinene tillates ikke.

Retningslinje:

Bebyggelse i tilknytning til landbruksdrift skal plasseres i tilknytning til eksisterende gårdstun og utformes i tråd med lokal byggeskikk og ha gode visuelle kvaliteter.

Ved byggetiltak på eller nær et kulturminne og kulturmiljø skal det legges særlig vekt på en helhetsvurdering med målsetting å ivareta kulturminnets/kulturmiljøets kvaliteter. Nye byggetiltak skal forholde seg til eksisterende bebyggelsesstruktur og primært underordnes kulturminnet / kulturmiljøet. Tilstrekkelig avstand til kulturminnet skal vektlegges.

Ved byggetiltak på verneverdige bygninger skal det legges særlig vekt på å opprettholde husets karakter og særtrekk og kulturhistoriske og arkitektoniske verdier utvendig på bygningen.

Kommunens ansvarlig for kulturminneforvaltning skal uttale seg ved søknad om tiltak i hensynssonen.

Ved inngrep i grunnen i uregulerte områder, skal det innhentes uttalelse fra kulturminnemyndighetene ved Akershus fylkeskommune.

Retningslinjene i kommuneplanen er av relativt generell karakter. Ved rulleringen av kulturminneplanen ønsker man å få innspill på mer spesifikke føringer på utvalgte miljøer, arealer eller objekter innenfor hver av sonene. Da vil man ha grunnlag for å legge mer konkrete bestemmelser for de bygningene man ønsker å ta vare på inn i neste kommuneplan. Dette vil bl.a. gi mer forutsigbarhet i behandling av byggesaker innenfor kulturmiljøene. Kulturmiljø Krudtværksdalen er en av hensynssonene der virkemiddelbruk vil bli vurdert.

Planstrategi Nittedal kommune 2020 – 2023

Planstrategi for Nittedal 2020 – 2023 ble vedtatt i kommunestyret 21. september 2020. Rullering av kommunedelplan for kulturminner inngår i planstrategien, og arbeidet beskrives som en lett revidering. I planstrategien er revidering av kommunedelplanen berammet startet opp i 2020 og slutført i 2021.

Temaplan kultur 2019 - 2022

Temaplan for kultur ble vedtatt av kommunestyret i november 2018. Temaplanen omhandler virksomheten og ansvarsområdene til kulturenheten i Nittedal kommune. Temaplanen beskriver Nittedal kommunes egen kulturvirksomhet og peker ut muligheter for prioriteringer. Planen omtaler også kulturens viktige funksjon i samfunnet på et mer overordnet nivå.

I temaplanen pekes på utfordringer i kommunens virksomhet. Det mangler ressurser til å følge opp tiltaksplanen i dagens kommunedelplan for kulturminner, f.eks. med formidling. Det er i dag heller ikke ansatte i kommuneadministrasjonen innenfor fagområdet kulturmiljø/kulturminnevern.

Temaplanen kan hentes på kommunens nettsider:

<https://www.nittedal.kommune.no/publisert-innhold/kultur-og-fritid/temaplan-kultur/>

2.3. Utfordringer og målsettinger

Kulturmiljøer under press

Kommunene i Oslo-området har rask utbyggingstakt, og Nittedal er ikke noe unntak i så måte. Presset på enkeltminner og kulturmiljøer er større enn noen gang.

Nittedal har siden 1975 vært med i riksantikvarens miljøovervåkningsprogram «Gamle hus da og nå», SEFRAK-registeret. Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) gjennomfører arbeidet på oppdrag fra riksantikvaren. Automatisk freda kulturminner (i dagligtale ofte kalt fornminner) inngår ikke i SEFRAK-registreringene.

Godt bevart uthus på Fossestua øst for Ørfiske. Huset var tidligere truet av forfall, men de senere årene er bygningen istandsatt. Materialer er skiftet ut og huset er flyttet, men byggestil og volum er bevart. Foto: NIKU

Våningshus på Nordre Haug tilbakeført til eldre uttrykk. Foto: NIKU

I SEFRAK-registreringene i 1973/74 ble det registrert 351 bygninger eldre enn år 1900 i Nittedal (SEFRAK-registrerte bygg). I 2019 regnes 30% av disse bygningene som tapt.

10% av de 244 gjenstående SEFRAK-registrerte bygningene regnes som truet, herav 5% som sterkt truet. Av de ti kommunene som er med i overvåkingsprogrammet, har Nittedal høyest andel SEFRAK-registrert bygningsmasse som er blitt endra. 68% av de SEFRAK-registrerte byggene i Nittedal er endra og bare 3% av byggene er tilbakeført til eldre uttrykk. NIKU-rapporten kan hentes her: <https://www.niku.no/wp-content/uploads/2020/06/Status-for-verneverdige-kulturminner-Sammendragsrapport.-NIKU-Rapport-101.pdf>

Kulturmiljøer har opp gjennom åra ofte blitt betraktet som en hemsko når nye planer skal legges og nye prosjekter utvikles. Med den tekniske utviklingen i landbruket har mye av det tradisjonelle slåtte-, beite- og dyrkingslandskapet blitt endret, og mange eldre bygg har mistet sin funksjon og gått ut av tradisjonell bruk. I sentrumsområdene kommer kulturmiljøer ofte i press når arealer skal fortettes.

Det er behov for mer konkrete føringer for byggesaker og plansaker der kulturminner og kulturmiljøer er involvert. Det er også behov for å formalisere den lokale fortidsminneforeningen og historielaget som høringsinstanser i saker som gjelder kulturminner og kulturmiljøer.

Kommunen har pr. idag ingen stillingsandel innenfor fagfeltet kulturminneforvaltning, og fagfeltet er kun delvis dekket gjennom administrasjonens kompetanse.

Kulturmiljøer som ressurs – vern gjennom bruk

Oppfatningen av kulturmiljøer som et hinder for utvikling er i ferd med å endre seg. Arbeidet med kommunedelplanen i 2015 bidro til å sette fokus på kulturmiljøers verdi som identitetsskaper i Nittedalsbygda. Erkjennelse av at historien kan gi økt verdi inn i nye prosjekter er i ferd med å slå rot hos nittedølen. Kulturmiljø er historiefortellende og identitetsskapende, og kan være en kilde til kunnskap, forståelse, spenning og opplevelser for lokalbefolkning og besøkende. Forskning viser at folk opplever økt trivsel når de bor i nærheten av historiske miljøer. Rehabilitering av eksisterende bygg er også langt mer miljø- og klimavennlig enn riving og bygging av nytt. I Nittedal har vi de senere åra sett flere gode eksempler på revitalisering og formidling av kulturmiljøer og landskap.

Mange eiere av kulturmiljøer, lag og foreninger gjør en viktig jobb med å ta vare på kulturmiljøene, finne ny bruk av eldre bygninger og formidle kulturhistorien. Nittedal bygdesamling ved Hagen skole inneholder foruten Hans Evensens samlinger blant annet en skisamling, en mopedsamling og gjenstander fra Nittedals Krutværk. Hvert år besøker om lag 500 elever samlingen i skolebygget fra 1880.

Både Skysset og Markerud gård er gode eksempler på kulturmiljøer som brukes aktivt som ressurs og gode for innbyggerne. Kulturmiljøet på Skysset er viktig øvings- og

visningsarena for barne- og ungdomsteater og publikumsarrangementer og eierne har planer om å utvide aktiviteten og invitere flere brukergrupper inn i flere bygninger på tunet. På Markerud brukes hus og hage aktivt til inkluderende aktiviteter.

De viktigste aktivitetene på Markerud aktivitetshus for tiden;

- lavterskeltilbud for folk som har begynt å glemme
- parsellhage - flere nasjoner og aldersgrupper
- mye brukt turveg rundt i landskapet, beitedyr i kulturlandskapet
- benker langs kommunal gangvei

Krudtværksdalen er eksempel på et område som er blitt åpnet etter prinsippet *vern gjennom bruk*. Kulturmiljøet er avsatt til «hensynssone kulturmiljø» i kommuneplanen og brukes som nærturområde. Her foregår også en rekke arrangementer; «Elvelangs», «Grøss og Gru» (alternativt Halloween-arrangement), samt teaterforestillinger. Som et ledd i *Den kulturelle skolesekken* besøker alle skoleelever i Nittedal på 6. trinn Krudtværksdalen.

Nitedals Krudtværks venner arbeider kontinuerlig og iherdig med å utvikle Krudtværksdalen til et attraktivt turområde med spennende innslag fra Nitedals Krudtværk 1883-1978.

Foto fra teaterforestillingen «Grøss og gru» i Kruttmølla, med 500 tilskuere.

Foto: Nitedals Krudtværks venner.

Mange kulturmiljøer befinner seg i utmark og landlige områder; som f.eks. gamle gruver, *ferdselsårer ved Varingskollen*, *kulturlandskapet på Mago*, *ravinlandskapet Slattum – Åros*, *Marka-plassene*, *Hakadal Verk*, *Glittre gård*, *Aas gård*, *Aaraastunet*, *Hakadal kirke* og *Nittedal kirke*. *Nittedal stasjon* og «*Politifeltet*» i Hakadal er eksempler på enhetlige kulturmiljøer i mer tettbygde strøk, mens kulturmiljøene *Markerud*, *Skyset gård*, *Rotnes Bruk* og *Nitedals Krudtværk* ligger i randsonen mot bebyggelsen.

Den Bergenske hovedvei er eksempel på et kulturminne som knytter sammen boligbebyggelsen og utmarka. Veitraseen er godt ivaretatt gjennom aktiv bruk som turveg, og samferdselshistorien formidles til publikum på en god måte.

Gjøvikbanen er også en samferdselslinje som slynger seg mellom og gjennom utmark og bebyggelse.

Parti fra Gamle Bergensvei (Kongeveien til Bergen) ved Skytta, der det er informasjonstavler som forteller om veiens historie. Turkameratene Nittedal Turlag har laget og satt opp informasjonstavlene om de gamle ferdselsårene i bygda; Gamle Trondheimsvei, Gamle Bergensvei, Gamle Hadelandsveien, Greveveien, samt stinettet i Varingskollen.

Ny kommunedelplan for kulturmiljøer - kunnskapsbase, insitament og styringsverktøy

Hensikten med planen er å sikre god og langsiktig kulturmiljøforvaltning i Nittedal. Helhet og sammenheng skal vektlegges. «Kulturmiljø» er et samlebegrep for kulturminner, kulturmiljø og landskap. En oppdatert, lett tilgjengelig kulturminneplan skal bidra til å formidle kunnskap og forståelse for kulturminnenes plass i vårt moderne samfunn, gi idéer om tiltak og ny bruk og danne beslutningsgrunnlag ved tiltak. Handlingsplanen skal være realistisk.

For eiere av kulturmiljøer er det til nytte om kulturminnet deres inngår i kommunedelplanen når de søker om midler til restaurering, istandsetting eller tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljøer.

Fra restaureringsarbeidet med hus og parkanlegg på Markerud. Foto: Markerud gård.

Virkemidler

Fornminner fra før 1537 og stående bygninger fra før 1650 er automatisk freda gjennom Lov om kulturminner (kulturminneloven). Kun en liten andel av enkeltobjektene og kulturmiljøene i Nittedal er så gamle at de har slikt vern. Sammen med plan og bygningsloven (pbl) er kulturminneloven (kml) og naturvernloven (nvl) de to lovene som brukes for å sikre kulturminner og kulturmiljøer. I tillegg finnes det forskrifter og rundskriv knyttet til de ulike lovene. Markerud er fredet etter kulturminneloven.

Plan- og bygningsloven (pbl) er kommunens viktigste verktøy for å kunne ivareta kulturminner og kulturmiljøer. For kulturmiljøer som ikke er automatisk freda er regulering etter plan- og bygningsloven det fremste juridiske virkemiddelet kommunen har. Slikt vern praktiseres gjennom planarbeidet med tilhørende bestemmelser.

I følge NIKUs rapport 2019, er 20 av de 249 undersøkte SEFRAK-bygningene i Nittedal regulert til bevaring i reguleringsplan. Hakadal stasjon, Bjørnholt og markaplassen Jensrud er eksempler på kulturmiljøer i Nittedal som er regulert til bevaring.

Et annet eksempel på vern gjennom plan- og bygningsloven er Kvernstua, der deler av grøntområdet vest for den nye blokkbebyggelsen er vernet med en hensynssone i reguleringsplanen og bestemmelser som sier at restene etter en gamle mølleplassen skal tas hensyn til. Flere bygg ved Nittedal stasjon har også bevaringsstatus gjennom hensynssone kulturmiljø.

Ca. ¼ av de 249 SEFRAK-byggene i Nittedal ligger innenfor kommuneplanens hensynssoner for kulturmiljø.

Kommunens ansvar

Kommunene har et spesielt ansvar for kulturmiljøer av lokal verdi, og kan selv velge å sikre miljøer som er viktige for lokalsamfunnet, selv om de ikke vurderes å ha regional eller nasjonal verdi. Kommunedelplanen er et verktøy for å peke på hvilke miljøer som er viktige for lokalsamfunnet i Nittedal. Kommunen skal også påse at kulturmiljøenes omgivelser ikke endres på en måte som virker støtende og forstyrrende, f.eks. ved at det ikke bygges for nært et fornminne og at ny bebyggelse forholder seg til og harmonerer med verneverdige bygningsmiljøer.

Ny kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer vil inngå i beslutningsgrunnlaget for ny kommuneplan når kommuneplanen nå står på trappene til å rulleres. For svært mange SEFRAK-registrerte bygg er kommuneplanen det eneste plangrunnlaget. Derfor vil det i arbeidet med den nye kommunedelplanen være sentralt å se spesielt på SEFRAK-objektene innenfor kulturmiljøsonene i kommuneplanen, i tillegg til de viktigste SEFRAK-objektene utenfor sonene.

Noen objekter og miljøer har en klar sammenheng med sonen og er viktige både enkeltvis og som en del av en helhet i kulturmiljøsonen. Det blir viktig å få vurdert hvilken betydning og sammenheng SEFRAK-objektene har med den sona de eventuelt er en del av. Kulturminnefaglige vurderinger på dette er viktig for å kunne gi noen tydelige føringer i kommunedelplanen. Deretter kan disse føringene vurderes lagt inn som bestemmelser til SEFRAK-minner innenfor kulturmiljøsoner i kommuneplan, eventuelt også føringer for nye reguleringsplaner.

Bjørnholt, plass under Aas gård, regulert til bevaring i reguleringsplanen for golfbane på Aas gård. NIKUs kartlegging viser at bygningsmiljøer som er regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven har mindre tap og forfall enn bygninger uten tilsvarende vern.

Foto: NIKU

I dag mangler hjemmelsgrunnlag til å stille konkrete krav ved tiltak i kulturmiljøer. Det er et mål at planarbeidet skal gi gode innspill til formulering av entydige og konkrete bestemmelser til hensynssoner for kulturmiljøer i kommuneplanen; både kulturlandskap og ravinelandskapene. Dette kan for eksempel være bestemmelser som ivaretar dagens byggeskikk i kulturmiljøene knyttet til jord- og skogbruk. Dette vil være nyttig og gi mer forutsigbarhet i byggesaksbehandling, reguleringsplanbehandling og søknadsbehandling innenfor landbruksforvaltningen.

I planarbeidet skal også vurderes om også tiltak på bygninger med høy verneverdi fra vår egen tidsepoke skal sendes fylkeskommunen til uttalelse i større grad enn i dag, da det i hovedsak er tiltak på SEFRAK-registrerte bygg som høres.

Kommunen har et spesielt ansvar for å ta vare på og legge til rette for private initiativ når det kommer til vern og rehabilitering av kulturminner. I tilfeller der det finnes private stiftelser og/eller frivillige organisasjoner som ønsker å bidra til vern og eventuelt rehabilitering av bygg eller områder av kulturhistorisk verdi, skal kommunen søke å legge til rette for dette. Et strengt jordvern og vern av kulturlandskapet er viktig for å bevare Nittedal som grønn bygd.

Siden det de siste åra ikke har vært avsatt ressurser i kommuneadministrasjonen innenfor fagfeltet, er det begrenset hva kommuneadministrasjonen har fått fulgt opp av

tiltak i handlingsplanen i kommunedelplanen fra 2015. Ny, revidert handlingsplan må ses i sammenheng med disponible ressurser.

2.4. Planarbeidet

Det kom inn mange gode innspill til høringsutkastet av planprogrammet, hvor svært mange ønsker ble fremmet. Nittedal kommune er takknemlige og imponerte over innspillene som er kommet inn, og tar dem med videre inn i planarbeidet. Likevel har ikke kommunen ressurser til å imøtekomme alle ønsker, og vi har derfor satt opp en todelt prioriteringsrekkefølge.

Førsteprioritet gis til de tiltak som vurderes som mest presserende og ut fra dagens ressursituasjon. Ved eventuelle ytterligere bevillinger fra Riksantikvaren eller andre, vil kommunen vurdere å ta inn flere tiltak i arbeidet.

Noen av tiltakene kan også vurderes tatt inn i planens handlingsdel.

1.prioritet:

- Verdivurdere kjente, nye registreringer
- Oppdatere oversikt over bygninger og miljøer med kulturminneverdi
- Inkludere evt. nye bygninger og miljøer i kommunens oversikt
- Vurdere prioriteringer innenfor hensynssoner med formål om forankring i kommuneplan
- Vurdere og evaluere hensynssoner for kulturmiljø og ravinelandskap og foreslå målretta føringer for hver enkelt sone, som grunnlag for bevaring, bruk og utvikling
- Foreslå kulturminnehensyn som kan videreføres i kommuneplan
- Beskrive hjemmelsgrunnlag og formalisere virkemidler i kommunens kulturminneforvaltning, bl.a. med tanke på reguleringsplanprosesser
- Bruk av kulturminneloven og vurdering av kulturmiljø i reguleringsplanprosesser
- Definere et utvalg av viktigste registrerte nyere tids kulturminner, med formål at disse kan implementeres i kommuneplan
- Formidling og tilrettelegging for allmennheten
- Overordnet rådgivning om bygningsvern og kulturminnevern, inklusiv støtteordninger
- Revidere tiltaksdelen
- Krudtværket skal gis større plass og oppmerksomhet

2.prioritet:

- Inkludere fire Marka-områder, Romeriksåsene, Nordmarka, Lillomarka og Gjelleråsmarka, og gi markakultur større oppmerksomhet i planen
- Utføre feltregistreringer av vanlige gårdsbruk, husmannsplasser, setre, utmarkskulturminner og nyere tids kulturminner i marka
- Vurdere om enkelte spesielt utvalgte arkeologiske kulturminner skal belyses i planen
- Gi planen en sterkere kobling til miljøperspektivet og gjenbruksperspektivet

- Mer detaljert rådgivning om bygningsvern
- Inkludere immateriell kulturarv i planen

Alle punktene tas også med videre til neste rullering av kommunedelplanen.

Offentlig støtte til planarbeidet

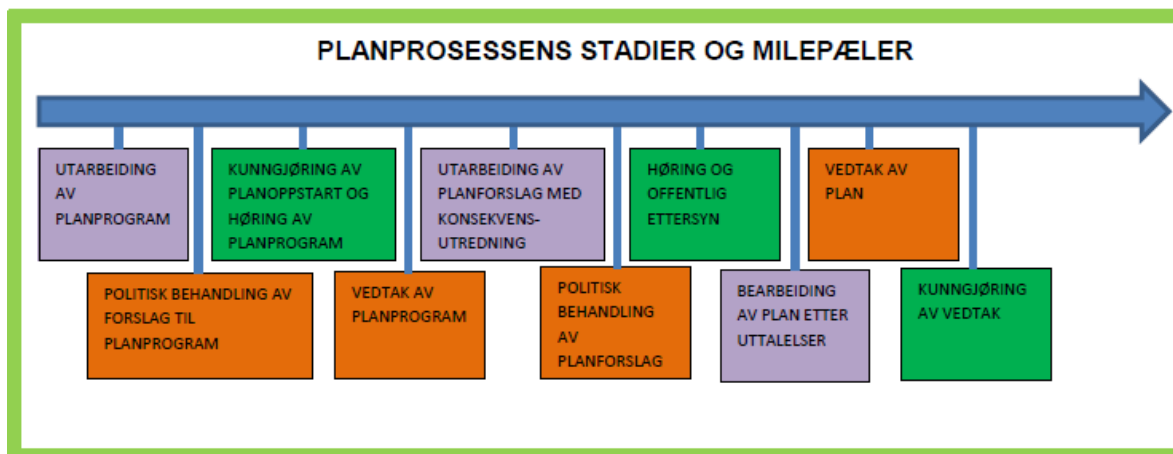
Nittedal kommune har etter søknad mottatt kr. 100 000,- fra Riksantikvaren og kr. 40 000,- fra Viken fylkeskommune til arbeidet med ny kommunedelplan. Midlene vil bli brukt til å dekke konsulentutgifter til planarbeidet. Tidsbruk for administrasjonen og deltagere ellers inngår som egeninnsats.

Kommunen har søkt Riksantikvaren om en tilleggsbevilgning på kr.100 000. Søknaden er til behandling.

3. Planprosess, organisering og medvirkning

Det er viktig at planprosessen er godt forankret, både faglig og politisk, slik at produktet blir en omforent plan. Planprosessen vil legge stor vekt på god dialog og reell innbyggermedvirkning. Det vil være ulike meninger blant innbyggerne, og det er viktig at alle grupper kommer til orde. Det vil bli utarbeidet en plan for medvirkning.

3.1. Planprosess

Saken ble behandlet i eldrerådet, rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, hovedutvalg for oppvekst og utdanning, hovedutvalg for miljø og samfunnsutvikling og i formannskapet i november 2020. Varsel om oppstart av planarbeid og seks ukers høring av planprogrammet forgikk i perioden 04.12.2020 - 15.01.2021. Bearbeidet planprogram skal behandles i politiske utvalg og i formannskapet og fastsettes av kommunestyret.

Selve planen vil bli førstegangsbehandlet av formannskapet og andregangsbehandlet av formannskap og kommunestyre, for endelig vedtak.

3.2. Organisering

Kommunens kulturenhet og planavdeling samarbeider om planarbeidet. Kulturenheten har prosjektledelsen. En bredt sammensatt **prosjektgruppe** skal bidra aktivt. Prosjektgruppa består av kultursjef, miljøansvarlig og ansatte i det kommunale eiendomsforetaket, landbrukskontoret, planavdelingen og byggesaksavdelingen.

Rådmannsteamet fungerer som **styringsgruppe** for planarbeidet, og rådmannen er formell **prosjekteier**.

Et konsulentfirma med kulturminnefaglig kompetanse skal stå for de faglige evalueringene og utarbeide selve planen i samarbeid med kommunen. Fylkeskommunen vil være en viktig samarbeidspartner, bl.a. når bestemmelser til hensynssonene skal formuleres.

3.3. Medvirkning

For å sikre bred involvering i planarbeidet vil lag og foreninger bli invitert til å bidra, inkludert brukerrepresentanter for personer med nedsatt funksjonsevne. Blant de aktuelle her er historielaget, bygdekvinnelaget, bygdeungdomslaget, bondelaget, grunneierorganisasjonene, den lokale fortidsminneforeningen, FRINI, Turkameratene Nittedal Turlag, Nitedals Krudtværks venner, Nittedal elveforum, Naturvernforbundet i Nittedal og interesseorganisasjoner som arbeider for samfunnsmessig likestilling og deltaking for funksjonshemmede. Det kan også bli aktuelt å involvere andre ressurspersoner og eiere av spesielt sentrale kulturmiljøer. Representanter inviteres til å delta i en referansegruppe for planarbeidet.

Ett forslag for å skape oppmerksomhet om den nye planen er å holde et «*Verdifulle nabolag*»-arrangement. Arrangementet kan for eksempel foregå på to dager; med en temakveld med foredrag og diskusjon, fulgt opp av befaringsrundt i bygda for å se på viktige kulturmiljøer, kvaliteter og potensiale. Fortidsminneforeningen holder disse arrangementene. Fylkeskommunen kan også bidra med kurs og opplæring for innbyggere og kommuneansatte.

I tillegg kan alle som vil komme med innspill og kommentarer i høringene. Det vil også bli informert bredt ut via kommunens nettside, Facebook- og Instagram-kontoer, mv.

4. Føringer for planarbeidet

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling. Bærekraftmålene er en felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Mål 11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn er spesielt relevant for planarbeidet. Mål 3 God helse og livskvalitet er også relevant, da kulturminner, identitet og de fysiske omgivelsene er viktig for folks trivsel.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2019 - 2023)

Nasjonale forventninger samler mål, oppgaver og interesser som regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger særlig vekt på i planleggingen i fireårsperioder.

Forventningsbrevet sier følgende om kulturmiljøers rolle i ressursbasert næringsutvikling:

Kulturminner og kulturmiljøer er ikke-fornybare fellesgoder, som kan gi grunnlag for økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig utvikling. Gjenbruk av den historiske bygningsmassen kan også gi betydelige klimagevinster. Arealendringer og endret bruk er noen av de viktigste påvirkningsfaktorene for kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Fylkeskommuner og kommuner har en viktig rolle i arbeidet med å ivareta kulturarven som ressurs for kunnskap, opplevelse, bruk og gjenbruk.

Videre om kvalitet i våre fysiske omgivelser:

De vanligste årsakene til tap eller svekking av kulturminneverdier, er utbyggingspress og manglende bruk av eldre bygninger. Kommunene har hovedansvaret for å identifisere, verdsette og forvalte verneverdige kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap i tråd med nasjonale mål. Fylkeskommunene og Sametinget har ansvar for å ivareta de nasjonale og vesentlige regionale kulturminneinteressene og bistå kommunene med veiledning.

Stortingsmelding om nye mål i kulturmiljøpolitikken

Tittelen på stortingsmeldingen «*Nye mål i kulturmiljøpolitikken – engasjement, bærekraft og mangfold*» som ble vedtatt i Stortinget i juni 2020 gir et tydelig signal. Synliggjøring og bruk av kulturminner er en god måte å bygge felles identitet og kultur i en kommune. Gjennom meldinga blir "kulturmiljø" innført som et samlebegrep for kulturminner, kulturmiljø og landskap. Begrepet understreker verdien av helhet og sammenheng, og tilknytningen til den øvrige klima- og miljøpolitikken blir tydeligere.

De nye nasjonale måla i kulturmiljøpolitikken legger vekt på engasjement, bærekraft og mangfold:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal bli tatt vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Grøntstruktur Romerike, Akershus fylkeskommune

Planen ble laget på 1990-tallet og inneholdt blant annet en oversikt over viktige kulturlandskap og kulturmiljøer i Nittedal.

Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus, Viken fylke

Riksantikvaren delegerer oppgaver til Akershus fylkeskommune som forvalter det statlige ansvaret regionalt. Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus ble vedtatt av Akershus fylkeskommune i november 2019. Denne planen skal gjelde inntil ny felles kulturminneplan som omfatter hele Vikenområdet er vedtatt. I den regionale planen beskrives kommunene med en sentral plass i kulturminneforvaltningen.

Fylkeskommunen påpeker i den regionale planen at det er viktig at kommunene har rutiner og fagkunnskap som gjør at de kan ivareta sin rolle i kulturminneforvaltningen på best mulig måte. Fylkeskommunen arbeider opp mot kommunene med oppfølging og saksbehandling av kommunale planer, blant annet for å avklare forholdet til automatisk freda og nyere tids kulturminner. Fylkeskommunen kan også bidra med midler til restaureringsprosjekter.

Den regionale planen kan hentes her:

<https://viken.no/f/p1/ib4830f37-ac8b-4876-8cc8-c35aaa269d47/regional-plan-for-kulturminner-i-akershus.pdf>

Handlingsplanen for den regionale planen kan hentes her:

<https://viken.no/f/p1/i1462fe34-b6af-4a31-ac54-2154f646b319/handlingsprogram-regional-plan-for-kulturminner-og-kulturmiljoer-i-akershus.pdf>

Regional plan for areal og transport i Akershus

Regional plan for areal og transport i Akershus vektlegger også at kulturminner og kulturmiljøer kan aktiveres som kvaliteter i by- og tettstedsutviklingen.

En viktig oppgave for det regionale kulturminnevernet vil være å bidra til å skape gode løsninger, slik at effektiv utnyttelse kan kombineres med bevaring og bruk av kulturminner og kulturmiljøer.

Statsforvalteren i Oslo og Viken (tidl. Fylkesmannen)

Statsforvalteren har ikke noe direkte forvaltningsansvar innenfor kulturminnevern, men etatens miljø- og landbruksavdeling arbeider med mange saker som berører kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap. Statsforvalteren er klageinstans og megler.

Statsforvalteren har også en rolle som formidler av økonomisk støtte til spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap, der grunneierne kan søke støtte, f.eks. til istandsetting av bevaringsverdige bygninger, skjøtsel av kulturlandskap, bekjempelse av fremmedarter, tilrettelegging og formidling. Landbrukskontoret i kommunen innstiller på midler til spesielle tiltak i kulturlandskapet etter ei prioriteringsliste. Regionalt miljøprogram har også flere tiltak som retter seg mot bevaring og skjøtsel av kulturlandskap.

5. Framdrift

Innleid konsulent startet forberedelser da kommunens planstrategi for kommende fireårsperiode ble vedtatt.

	3. kvartal 2020	4. kvartal 2020	1. kvartal 2021	2. kvartal 2021	3. kvartal 2021	4. kvartal 2021	1. kvartal 2022
Planprogram							
Innsats ress- urspersoner og foreninger							
Arbeid ekstern konsulent							
Utarbeidelse av planforslag							
Høringer og offentlig ettersyn							
Politisk behandling							
		X planprogram behandles	X planprogram fastsettes		X 1.gangsbehandling kommunedelplan		X 2.gangsbehandling kommunedelplan

Figuren viser en stram framdriftsplan med ny plan vedtatt rundt årsskiftet 2021/22.

Planprogrammet har vært på høring i seks uker. Forslag til rullert kommunedelplan vil også bli lagt ut til offentlig ettersyn og sendt på høring i minimum seks uker. Både planprogram og planforslag vil bli kunngjort i Varingen og gjort lett tilgjengelig på kommunens nettsider og i sosiale media.

Administrative arbeidsoppgaver, som for eksempel innkjøp av konsulenttenester, søknader om finansiering og rapportering, prosjektgruppas deltagelse og tilrettelegging for politisk behandling er ikke spesifisert i tabellen.

Forsidefoto fra venstre øverst:

Nr.5, 7 og 11: Markerud; Anne Prydz Sæterdal/Jan Hovo

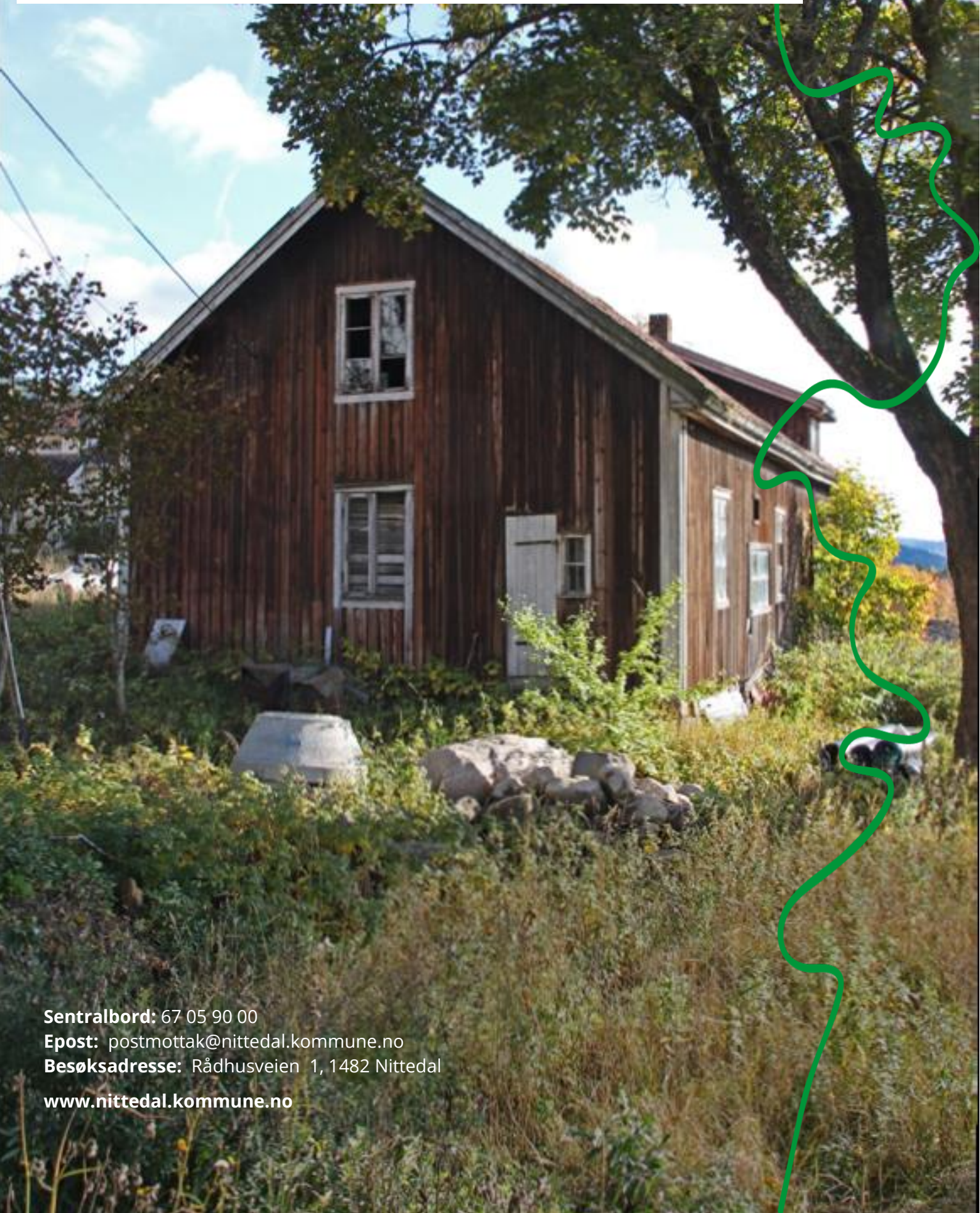
Nr.3: Nitedals Krutværks venner; Dag Helland Pettersen

Nr.1, 16 og 18: Nittedal kommune

Nr.14: Akershusbasen

Nr.17: Lillomarkas venner v/Elin Langsholt

Øvrige foto er hentet fra gjeldende kulturminneplan *Kulturminner i Nittedal*, 2015, Margret Lie Wessel

Sentralbord: 67 05 90 00

Epost: postmottak@nittedal.kommune.no

Besøksadresse: Rådhusveien 1, 1482 Nittedal

www.nittedal.kommune.no